

- BERNARD FILARSKI (1880–1940)**, stomatolog, lekarz PKP i Gimnazjum Polskiego, członek wielu polskich organizacji: Gminy Polskiej, Macierzy Szkolnej, Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki, Polskiego Klubu Morskiego, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- ALFONS FLISKOWSKI (1902–1939)**, zastępca dowódcy obrony Poczty Polskiej w Gdańsku, rozstrzelany przez Niemców 5.10.1939 r. *Pomnik Pocztców / KW I*
- STEFAN GOLDMANN (1897–1940)**, dyrektor Centrali Rolników, prezes Rady Polskich Interesantów Portu Gdańskiego, działacz na rzecz polskości w Wolnym Mieście Gdańsku. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- WILHELM GRIMSMANN (1883–1940)**, dziennikarz, redaktor „Gazety Gdańskiej”. Aresztowany 1 września 1939 r. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- JAN JESIKIEWICZ (1916–1940)**, nauczyciel w polskiej szkole powszechnej w Gdańsku, członek tajnego Związku Jaszczurczego w Wolnym Mieście Gdańsku. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- FRANCISZEK KRĘCKI (1883–1940)**, doktor praw, dziennikarz, dyrektor gdańskiego oddziału Banku Kwilecki, Potocki i Ska. Działacz na rzecz przyłączenia Gdańska do Polski, następnie działacz polski w Wolnym Mieście Gdańsku. Członek Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki, Macierzy Szkolnej, prezes gdańskiego oddziału ZHP, współzałożyciel i prezes Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, założyciel Zrzeszenia Ochotników Armii Polskiej Obywateli Wolnego Miasta Gdańska. Zamordowany w masowej egzekucji 11 stycznia 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- ANTONI LENDZION (1888–1940)**, prezes Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, polski poseł do Volkstagu Wolnego Miasta Gdańska, wiceprezes Gminy Polskiej, następnie wiceprezes Gminy Polskiej – Związku Polaków, członek Zarządu Klubu Sportowego „Gedania”, Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- WITOLD NĘKOWSKI (1902–1940)**, kolejarz, sekretarz Polskiego Zrzeszenia Pracy, członek Gminy Polskiej, Gminy Polskiej – Związku Polaków (członek Zarządu), Macierzy Polskiej, Rodziny Kolejowej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i Koła Miłośników Sceny. Zamordowany w masowej egzekucji 11 stycznia 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- KONRAD SOJECKI (1890–1940)**, st. asystent kolejowy, członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- AUGUSTYN JAN WESOŁOWSKI (1882–1940)**, kupiec, wiceprezes Gminy Polskiej, zastępca dyrektora biura Gminy Polskiej Związku Polaków. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- ANASTAZY WIKA-CZARNOWSKI (1877–1940)**, emerytowany dyrektor Okręgu Poczty Polskiej w Gdańsku, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, dobrodziej kościoła św. Stanisława BM we Wrzeszczu. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW I*
- ALOJZY ŁUKOWSKI (1911–1939)**, piłkarz, pracownik PKP, zamordowany w Szymankowie 1 września 1939 r. *KW II/23*
- MIECZYŚLAW OLSZEWSKI (1913–1939)**, tenisista stołowy, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, Macierzy Szkolnej, Kolejowego Klubu Sportowego. Zamordowany 1 września 1939 r. w Szymankowie. *KW II/26*
- ALFONS RUNOWSKI (1910–1939)**, pracownik PKP, członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i Kolejowego Klubu Sportowego. Zamordowany w Szymankowie 1 września 1939 r. *KW II/28*
- PAWEŁ SZCZECIŃSKI (1908–1939)**, pracownik PKP, zamordowany w Szymankowie 1 września 1939 r. *KW II/31*
- GERARD ALBERT WILGORSKI (1913–1939)**, pracownik PKP, członek Kolejowego Klubu Sportowego, Zamordowany w Szymankowie 1 września 1939 r. *KW II/34; P RZ III*
- MARCELI LASKA (1887–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej, Gminy Polskiej – Związku Polaków, Zjednoczenia Kolejowców Polskich, Macierzy Szkolnej, skarbnik Polskiego Towarzystwa Wioślarskiego. Aresztowany 1 września 1939 r., więziony w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof i Neufahrwasser (Nowy Port), w którym zmarł. *KW III/17*
- JAKUB SCHÜTTA (1896–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, Macierzy Szkolnej, Związku Urzędników Kolejowych. Aresztowany 3 września 1939 r. i wywieziony do niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof. Zmarł w szpitalu więziennym Neufahrwasser (Nowy Port) 18 stycznia 1940 r. *KW III/21*
- WŁADYSŁAW GDANIEC (1916–1945)**, pracownik PKP, członek m.in. Gminy Polskiej – Związku Polaków, Towarzystwa Śpiewaczego „Cecylia”, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, Polskiego Klubu Wioślarskiego, Kolejowego Klubu Sportowego, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Więziony w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof, zginął od pocisku 23 marca 1945 r. w Stoczni Gdańskiej. *KW V/68*
- JÓZEF GOŁĘBIEWSKI (GOŁEMBIEWSKI) (1891–1942)**, bokser, pracownik PKP, ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej 1920–1920 r., członek Związku Polaków, Towarzystwa Byłych Wojaków, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (naczelnik gniazda gdańskiego). Brał udział w akcji plebiscytowej na Warmii i Mazurach. Zmarł w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW VII/50*
- EDMUND DETTLAFF (1913–1940)**, pracownik PKP, członek m.in. Gminy Polskiej – Związku Polaków, Kolejowego Klubu Sportowego, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/23*
- ALFONS GARYANTESIEWICZ (1906–1940)**, prawnik, referendarz kolejowy, zawiadowca stacji. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/24*
- FELIKS GIERSZEWSKI (1908–1940)**, lekkoatleta, członek Zarządu KS Gedania. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/25*
- ZYGMUNT GRIMSMANN (1910–1940)**, syn Wilhelma, asystent pocztowy, piłkarz ręczny, członek Zarządu KS Gedania, Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/28*
- STANISŁAW LANGIEWICZ (1908–1940)**, piłkarz, członek Zarządu KS Gedania, pracownik PKP – starszy asystent kolejowy, członek m.in. Gminy Polskiej – Związku Polaków, Macierzy Szkolnej, członek Zarządu Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, Kolejowego Klubu Sportowego. Zamordowany w masowej egzekucji 11 stycznia 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/7*
- JÓZEF OSSOWSKI (1893–1940)**, sędzia piłkarski, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, Macierzy Szkolnej, Kolejowego Klubu Sportowego, sekretarz Związku Urzędników Kolejowych. Aresztowany 1 września 1939 r. i wywieziony do niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. *KW X/42*
- CZESŁAW TEJKOWSKI (1899–1940)**, prokurent w The British and Polish Trade Bank w Gdańsku. Tenista i lekkoatleta, członek Polskiego Towarzystwa Wioślarskiego w Gdańsku. Aresztowany 1 września i pobity w Victoriaschule, trafił do obozu Neufahrwasser (Nowy Port) – podobozu niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof, przewieziony 10 stycznia 1940 r. do Kl Stutthof, zamordowany w masowej egzekucji 11 stycznia 1940 r. *KW X/13*
- HENRYK THOMAS (1898–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, Macierzy Szkolnej, Polskiego Klubu Wioślarskiego, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Kolejowego Klubu Sportowego. Aresztowany 1 września 1939 r. i zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/15*
- LEON TRZEBIATOWSKI (1890–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej, Gminy Polskiej – Związku Polaków, Zjednoczenia Kolejowców Polskich, Macierzy Szkolnej, Towarzystwa Byłych Wojaków, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/47*
- SZYMON WITKOWSKI (1878–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej – Związku Polaków, Związku Urzędników Kolejowych, Macierzy Szkolnej. Aresztowany 1 września 1939 r., zamordowany w masowej egzekucji 22 marca 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW X/48*
- ALFONS ROMATOWSKI (1916–1940)**, lekkoatleta, absolwent Gimnazjum Polskiego, student Technische Hochschule, członek Związku Polaków, Bratniej Pomocy, ZHP. Aresztowany w Gdyni, przewieziony do obozu Neufahrwasser (Nowy Port) – podobozu niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof, następnie do Kl Stutthof, w którym zmarł 19 marca 1940 r. *KW XI/9*
- JÓZEF LEWANDOWSKI (1895–1940)**, zginął w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof 10 czerwca 1940. *KW XIV/3*
- FELIKS MELKA (1908–1940)**, członek Zarządu KS Gedania, pracownik PKP. Aresztowany 14 września 1939 r. w Gdyni. Więziony niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof, Neufahrwasser (Nowy Port) i ponownie w Stutthofie, gdzie zmarł. *KW XIV/34*
- STANISŁAW RADOMSKI (1876–1940)**, pracownik PKP, członek Gminy Polskiej, Gminy Polskiej – Związku Polaków, Zjednoczenia Kolejowców Polskich, Macierzy Szkolnej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Aresztowany 23 marca 1940 r. i przewieziony do Stutthofu, gdzie zmarł 13 września 1940 r. *KW XV/45*
- KLEOFAS LEWANDOWSKI (1901–1941)**, uwięziony w grudniu 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof, tam zmarł 31 stycznia 1941 r. *KW XVIII/6*
- ALEKSANDER SCHILLER DE SCHILDENFELD (1902–1941)**, doktor, pracownik PKP, członek Polskiego Klubu Wioślarskiego oraz Kolejowego Klubu Sportowego. Aresztowany w Krakowie 2 maja 1940 r. i przewieziony do niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof, w którym zmarł 20 kwietnia 1941 r. *KW XVII/46*
- FRANCISZEK (JÓZEF) SZMELTER (1892–1941)**, członek Poczтового Klubu Sportowego. Prowadził restaurację na dworcu głównym w Gdańsku, ulubione miejsce spotkań gdańskich Polaków, jak też zakonspirowany punkt kontaktowy polskiego wywiadu. Aresztowany 2 listopada 1940 r. w Warszawie, zamordowany w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof. *KW XVII/42*
- KAZIMIERZ GDANIEC (1907–1939)**, kierowca Poczty Polskiej w Gdańsku, rozstrzelany 5 października 1939 r. *Pomnik Pocztców / KW XXVII/10*
- FRANCISZEK KUNTZ (1907–1939)**, starszy pocztulion, instruktor WF w Poczтовым Klubie Sportowym, rozstrzelany 5 października 1939 r. *Pomnik Pocztców / KW XXVII/16*
- IGNACY SIKORSKI (1895–1939)**, członek Zarządu KS Gedania, kierownik referatu w Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Gdańsku, członek Poczтового Klubu Sportowego. Rozstrzelany 5 października na Zaspie. *Pomnik Pocztców / KW XXVII/34*

GEDANIŚCI UPAMIĘTNILI NA CMENTARZU OFIAR TERRORU NIEMIECKIEGO NA GDAŃSKIEJ ZASPIE

Jednym z największych symboli polskości w Wolnym Mieście Gdańsku okresu międzywojennego był Klub Sportowy GEDANIA. Utworzyli go 15 września 1922 r. zapaleni sportowcy – piłkarze. Data utworzenia klubu została zapisana w zachowanym Statucie Klubu z 19 marca 1926 r.

W szybkim tempie mała, jednosekcyjna Gedania stała się największym ośrodkiem polskiego sportu w Wolnym Mieście Gdańsku. Po siedmiu latach istnienia była już najliczniejszym gdańskim klubem sportowym z wieloma sekcjami, m.in.: piłkarską, bokserską, strzelecką, motocyklową, lekkoatletyczną, tenisową, hokejową. W 1930 r. powstał wydział kobiet.

Entuzjazm członków rekompensował skromne fundusze. Sportowcy odnosili sukcesy z dumą nosząc stroje w barwach biało-czerwonych. Rozgrywane z drużynami niemieckimi mecze miały dla sportowców i kibiców rangę rozgrywek międzynarodowych. W 1933 r. piłkarze Gedanii zdobyli tytuł mistrza Wolnego Miasta Gdańska, również wydział bokserski mógł się szczycić niejednokrotnie rewelacyjnymi wynikami.

Gedanię wspierało całe środowisko Polaków z Wolnego Miasta Gdańska, do klubu należeli nie tylko sportowcy, ale również polscy działacze, krzewiący i wzmacniający

narodową tożsamość na gruncie zdominowanym przez nieprzychylną Polakom większość niemiecką. Wzniesiony wspólnym wysiłkiem Polaków stadion w dzielnicy Wrzeszcza zwanej Polskim Dworem (*Polenhof*), nieopodal polskiego Kościoła pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, stał się centrum zarówno polskiego życia sportowego, jak i obchodów świąt narodowych. Działacze i sportowcy Gedanii za swoje zaangażowanie zapłacili najwyższą cenę. Niemcy, korzystając ze skrupulatnie sporządzonych jeszcze przed wojną list proskrypcyjnych *wrogów III Rzeszy*, już w pierwszych dniach wojny rozpoczęli aresztowania i mordy polskich patriotów, działaczy wszystkich polskich organizacji i stowarzyszeń: politycznych, religijnych, społecznych, artystycznych i sportowych.

Położony na uboczu miasta cmentarz na Zaspie stał się miejscem ostatniego spoczynku ofiar zbrodni. Czterdziestu Gedaniistów jest tam symbolicznie upamiętnionych, w tym jedenastu w Alei Wybitnych Polaków. Dwudziestu Gedaniistów zostało zamordowanych 11 stycznia i 22 marca 1940 r. w KL Stutthof w masowych egzekucjach Polaków szczególnie zasłużonych w krzewieniu polskości w Wolnym Mieście Gdańsku. Pięciu, to zamordowani kolejarze z Szymankowa, czterech brało udział w obronie Poczty Polskiej w Gdańsku.

Cześć im i chwała!

Opracowanie merytoryczne: Katarzyna Lisiecka

(na podstawie zasobów Archiwum IPN oraz książki Janusza Trupindy, *KS Gedania – klub gdańskich Polaków (1922–1953)*, Gdańsk 2015 oraz ustaleń Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku)

Opracowanie graficzne: Karolina Piotrowska

Fotografie: zbiory Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk oraz Archiwum IPN

PAMIĘCI CZŁONKÓW KLUBU SPORTOWEGO GEDANIA

1922

2019

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

#MoJA NIEPODLEGŁA.